

וּנְשָׁקִיָּה, אָמַר לִיָּה וְכָל הָאֵי יִדְעָתָּ (וְהִיד) וְאֵת מְשַׁתְּדֵל בְּסַחֲוֹרְתָא וּמִנַּח חַיֵּי עֲלָמָא. אָמַר לִיָּה דִּהּוּה דְחִיקָא לִי שְׁעָתָא, וְאֵית לִי תַרְיַן בְּנִין וְקָיִימִין כָּל יוֹמָא בְּבֵי רַב וְאַנָּא אֲשַׁתְּדַלְנָא עַל מְזוּנֵייהוּ וְלִמִּיָּהב לִזְוִן אַגְרָ לְמוֹרֵייהוּ בְּגִין דִּישְׁתַּדְלוֹן בְּאוֹרֵייתָא.

פְּתַח וְאָמַר, (מלכים א ב) וּשְׁלֹמֹה יָשָׁב עַל כִּסֵּא דְיוֹד אָבִיו וַתִּפּוֹן מַלְכוּתוֹ מְאֹד. מָאֵי שְׂבַחָא דָּא. אֲלָא דְאַתְקִין אַבְן שְׁתֵּיָּה וְשׁוּי עֲלֵהּ קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים וּכְדִין וַתִּפּוֹן מַלְכוּתוֹ מְאֹד. וּכְתִיב, (בראשית ט) וּרְאִיתִיָּה לְזָכוֹר בְּרִית עוֹלָם. דִּהָא קֹדֶשׁא בְּרִיָּה הוּא תִּיאַוּבְתָּא דִּילִיָּה בְּהַ תְּדִיר, וּמֵאֵן דִּלָּא אֲתַחְזִי בְּהַ לָּא אַעִיל קָמִי מְאִרִיָּה. וְעַל דָּא כְּתִיב וּרְאִיתִיָּה לְזָכוֹר בְּרִית עוֹלָם.

וּרְאִיתִיָּה. מָאֵי וּרְאִיתִיָּה, רַזָּא הוּא כְּמָה דְאַתְ אָמַר (יחזקאל ט) וְהִתְוִיַתְתָּ תִּיּוֹ עַל מִצְחֹת וְגו'. לְאַתְחַזְּאָה עֲלֵייהוּ. וְאִיכָּא דְאָמְרֵי דָּא רְשִׁימוֹ דְאַתְ קֹדֶשׁא דִּי בְּבִשְׂרָא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה וְדָאֵי כִלָּא הוּא. (ר"א ה"ב) אָבֵל הָאֵי קָשַׁת דְאַתְחַזִּי בְּעֲלָמָא בְּרַזָּא עֲלָאָה קָיִימָא. וְכַד יִפְקוֹן יִשְׂרָאֵל מִן גְּלוּתָא זְמִינָא הָאֵי קָשַׁת לְאַתְקִשְׁטָא בְּגוֹוֹנֵי כְּכֵלָּה דָּא דְמַתְקִשְׁטָא לְבַעֲלָהּ. אָמַר לִיָּה הֵהוּא יוֹדָאֵי כֶּךָ אָמַר לִי אָבָא כַּד הָוָה מִסְתַּלַּק מִעֲלָמָא (אמר ל') לָא תַצְפִּי לְרַגְלֵי דְמְשִׁיחָא עַד דִּיתְחַזִּי הָאֵי קָשַׁת בְּעֲלָמָא (ר"א ל"ג בענינא) מַתְקִשְׁטָא בְּגוֹוִי נְהִירִין וְיִתְנַהִיר לְעֲלָמָא. וּכְדִין צְפִי לִיָּה לְמְשִׁיחַ.

מִנְלָן, דְכְּתִיב וּרְאִיתִיָּה לְזָכוֹר בְּרִית עוֹלָם. וְהִשְׁתָּא דְאַתְחַזִּיא בְּגוֹוִינִין חֲשׂוּכִין מִתְחַזִּיא לְדוּכְרָנָא (וְהִיא לְזָכוֹר) דִּלָּא יִתִּי מְבוּל. אָבֵל בְּהֵיא זְמַנָּא אֲתַחְזִיא בְּגוֹוִינִין נְהִירִין

בְּאֵי רַבִּי יְהוּדָה וּנְשָׁקוֹ. אָמַר לוֹ, וְכָל זֶה יִדְעָתָּ, וְאִיךָ אַתָּה עוֹסֵק בְּסַחֲוֹרָה וּמְנִיחַ חַיֵּי עוֹלָם?! אָמַר לוֹ, שְׁדַחֲוֹקָה הֵיִתָּה לִי הַשְׁעָה, וְיֵישׁ לִי שְׁנֵי בְּנִים, וְעוֹמְדִים כָּל הַיּוֹם בְּבֵית הַרְב, וְאֲנִי מְשַׁתְּדֵל בְּמְזוּנָם וְלִתְתָּ לָהֶם שְׂכָר לְמוֹרָם כְּדִי שְׁיַעֲסִקוּ בְּתוֹרָה.

פְּתַח וְאָמַר, (מלכים א-ב) וּשְׁלֹמֹה יָשָׁב עַל כִּסֵּא דְיוֹד אָבִיו וַתִּפּוֹן מַלְכוּתוֹ מְאֹד. מָה הוּא הַשְּׂבַח הַזֶּה? אֲלָא שְׁהִתְקִין אַבְן שְׁתֵּיָּה וְשָׁם עֲלֵיהּ קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים, וְאִזּוֹ וַתִּפּוֹן מַלְכוּתוֹ מְאֹד. וּכְתוּב (בראשית ט) וּרְאִיתִיָּה לְזָכוֹר בְּרִית עוֹלָם. שְׁתֵּיָּה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲשָׁקוֹ בְּהַ תְּמִיד, וּמִי שְׁלָא נְרָאָה עֲמָה, לָא נִכְנַס לְפָנֵי רַבּוּנּוֹ. וְעַל זֶה כְּתוּב וּרְאִיתִיָּה לְזָכוֹר בְּרִית עוֹלָם. וּרְאִיתִיָּה, מָה זֶה וּרְאִיתִיָּה? סוּד הוּא, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (יחזקאל ט) וְהִתְוִיַתְתָּ תִּיּוֹ עַל מִצְחֹת וְגו', לְהִרְאוֹת עֲלֵיהֶם. וְיֵישׁ אוּמְרִים, זֶה רִשְׁם הָאוֹת הַקְּדוּשׁ שְׂבַבְשָׁר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְדָאֵי הַכֵּל הוּא. [קד] אָבֵל קָשַׁת זֹו שְׁנֵאֲרֵית בְּעוֹלָם עוֹמְדָת בְּסוּד עֲלִיּוֹן, וּכְשִׁינְצָאוּ יִשְׂרָאֵל מִהַגְּלוּת, עֲתִידָה קָשַׁת זֹו לְהִתְקַשֵּׁט בְּגוֹוִים כְּכֵלָּה הַזֶּה שְׂמַתְקִשְׁטָת לְבַעֲלָהּ. אָמַר לוֹ אוֹתוֹ יְהוּדִי, כֶּךָ אָמַר לִי אָבָא, כְּשֵׁהִיָּה מִסְתַּלַּק מִהָעוֹלָם, [אמר ל'] אֵל תַּצְפֵּה לְרַגְלֵי מְשִׁיחַ עַד שְׁתַּרְאָה קָשַׁת זֹו בְּעוֹלָם [בענין] מְקַשְׁטָת בְּגוֹוִים מְאִירִים וְיוֹאֵר לְעוֹלָם, וְאִזּוֹ צְפֵה לְמְשִׁיחַ.

מִנְלָן לָנוּ? שְׂכַתוּב וּרְאִיתִיָּה לְזָכוֹר בְּרִית עוֹלָם. וְכַעַת שְׁנֵאֲרֵית בְּגוֹוִים חֲשׂוּכִים, נְרָאִית לְזָכוֹר [וְהִיא לְזָכוֹר] שְׁלָא יָבָא מְבוּל. אָבֵל בְּאוֹתוֹ זְמַן נְרָאִית בְּגוֹוִים מְאִירִים וּמְקַשְׁטָת בְּתַקוֹן כְּמוֹ כְּלָה שְׂמַתְקִשְׁטָת לְבַעֲלָהּ, וְאִזּוֹ

לזכר ברית עולם, ויזכר הקדוש ברוך הוא את הברית הזו שהיא בגלות ויקימה מהעפר. זהו שכתוב (הושע א) ובקשו את ה' אלהיהם ואת דויד מלכם. וכתוב (ירמיה ל) ועבדו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם אשר אקים להם. אשר אקים מעפר. כמו שנאמר (עמוס ט) אקים את ספת דויד הנפלת. ועל זה וראייתה לזכר ברית עולם ולהקימה מהעפר.

ואמר כף אבא, שמשום כף נזכרה בתורה גאלת ישראל וזכרונה. וזהו שכתוב (ישעיה נד) אשר נשבעתי מעבר מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצף עליך ומגער כף.

ויהיו בני נח היצאים מן התבה. רבי אלעזר אמר, כיון שכתוב ויהיו בני נח, למה אמר היצאים מן התבה? וכי בנים אחרים היו לו שלא יצאו מהתבה? אמר לו רבי אבא, כן, שהרי אחר כף הולידו בניו בנים, שכתוב אלה תולדת שם וגו', והם לא יצאו מהתבה. ולכן כתוב היצאים מן התבה שם וחס ויפת.

רבי שמעון אמר, אלו הייתי מצוי בעולם כשנתן הקדוש ברוך הוא ספרו של חנוך בעולם וספרו של אדם, הייתי מתחזק שלא ימצאו בין האנשים, כי לא חששו כל החכמים להסתכל בהם וטעו בדברים אחרים להוציא מרשות עליונה לרשות אחרת, וכעת הנה חכמי העולם יודעים דברים ומסתירים אותם ומתחזקים בעבודת רבונם.

ופסוק זה מצאתי בסוד הסודות [וחספתא], שמשמעותו חדות כל החדות הטמיר הנסתר, זקן הזקנים מאיר ממנו אור דקיק.

ומתקשטא בתקונא ככלה דמתקשטא לבעלה וכדין לזכר ברית עולם וידבר קדשא בריך הוא להאי ברית דאיהו בגלותא ויקים לה מעפרא דא הוא דכתיב, (הושע א) ובקשו את יי אלהיהם ואת דוד מלכם. וכתוב, (ירמיה ל) ועבדו את יי אלהיהם ואת דוד מלכם אשר אקים להם, אשר אקים מעפר כמה דאת אמר, (עמוס ט) אקים את ספת דוד הנפלת. ועל דא וראייתה לזכר ברית עולם ולאקמא לה מעפרא.

ואמר הכי אבא דבגין כף אדפר באורייתא פורקנא דישראל ודכורנא דילה. ודא הוא דכתיב, (ישעיה נד) אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצוף עליך ומגער כף: (דף עב ע"ב)

ויהיו בני נח היוצאים מן התבה. רבי אלעזר אמר כיון דכתיב ויהיו בני נח. אמאי אמר היוצאים מן התבה. וכי בניו אחרנין הוו ליה דלא נפקי מן תיבותא. אמר ליה רבי אבא אין. דהא לבתר אולידו בנוי בניו. דכתיב אלה תולדות שם וגו'. ואנון לא נפקי מגו תיבותא. ובגין כף כתיב היוצאים מן התיבה שם וחס ויפת.

רבי שמעון אמר אילו הוינא שכיח בעלמא כד יהיב קדשא בריך הוא ספרא דחנוך בעלמא וספרא דאדם, אתקיפנא דלא ישתפחון בין ביני אנשא, בגין דלא חיישו כל חכמאן לאסתכלא בהו וטען במלין אחרנין לאפקא מרשו עלאה לרשו אחרא. והשתא הא חכימי עלמא ידעין מלין וסתמין לון ומתתקפי בפולחנא דמאריהון. והאי קרא אשפתנא ברזא דרזין. (תוספתא)

דכד אתער חדוה דכל חדוון טמירא סתימא סבתין אנהיר

חֲדוֹת כָּל הַחֲדוֹת מֵאִיר לְיָמִין
בְּשֵׁמֶן מִשְׁחָה עֲלִיּוֹן, וּמֵאִיר
לְשִׁמְאֵל בְּחֲדוֹת הַיָּיִן הַטּוֹב,
מֵאִיר לְאַמְצַע בְּחֲדוֹה [של הארנמן]
שֶׁל שְׁנֵי צְדָדִים. רוּחַ מִתְעוֹרֶרֶת
וְרוּחַ עוֹלָה וְנִתֵּן בְּרוּחַ.

דְּבָקִים זֶה בְּזֶה. שְׁלֹשׁ נִכְנָסִים
לְשֵׁלֶשׁ. מִתּוֹךְ שְׁלֹשׁ יוֹצֵאת בְּרִית
אֶחָת שֶׁדְּבָקָה בְּבְרִית. עוֹבְרֵת
הַרוּחַ הַעוֹלָה וּמִתְעַבֶּרֶת מִמֶּנּוּ.
כְּשֶׁנִּתְּנָה בְּשְׁנֵי צְדָדִים, נִדְּבָקִים
רוּחַ בְּרוּחַ, וּמִתְעַבְּרוֹת מִשְׁלֹשָׁה
כְּנִים. וְנַח וְתָבָה יֵצְאוּ מֵהֶם
שְׁלֹשָׁה, כְּמוֹ שְׁלֹשֶׁת הָעֲלִיוֹנִים,
וְאַלֶּה הֵם שֵׁיִצְאוּ מִתּוֹךְ הַתָּבָה -
שֵׁם וְחַם וְיִפֶּת. שֵׁם שְׁבַצַד יָמִין,
חַם שְׁבַצַד שְׂמָאל, יִפֶּת אֲרָגְמָן
שְׂכוֹלֵל אוֹתָם.

וְחַם הוּא אָבִי כְנַעַן, זִמְמַת הַזֶּהָב
תַּחַת סִיגִים. הַתְּעוֹרְרוֹת רוּחַ
הַטְּמָאָה שֶׁל נַחֵשׁ הַקְּדָמוֹנִי. וְלִכֵּן
רָשָׁם וְאָמַר, וְחַם הוּא אָבִי כְנַעַן.
שֶׁהֵבִיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם. אוֹתוֹ
כְּנַעַן שֶׁהִתְקַלֵּל, אוֹתוֹ כְּנַעַן
שֶׁהִחֲשִׁיף פְּנֵי הַבְּרִיּוֹת.

וְיָכֵן [כָּלֵם] לֹא יֵצֵא מִכָּלֵל כָּלֵם,
אֲלֵא זֶה שֶׁכְּתוּב וְחַם הוּא אָבִי
כְנַעַן, אוֹתוֹ שֶׁהִחֲשִׁיף אֶת
הָעוֹלָם, וְלֹא כְּתוּב בְּכָלֵל זֶה וְשֵׁם
הוּא אָבִי כָּךְ אוֹ יִפֶּת הוּא אָבִי כָּךְ,
אֲלֵא מִיֵּד קִפְץ וְאָמַר וְחַם הוּא
אָבִי כְנַעַן. וְדַאי.

וְעַל זֶה, כְּשֶׁבֵּא אֲבִרְהֵם, מֶה
כְּתוּב? (בראשית יב) וַיַּעֲבֹר אֲבִרְהֵם
בְּאַרְצָה. שְׁעֵדִין לֹא הָיָה קִיּוּם שֶׁל
הָאֲבוֹת וְלֹא בָּאוּ זֵרַע שֶׁל יִשְׂרָאֵל
לְעוֹלָם שֵׁיִצֵּא הַשֵּׁם הַזֶּה וַיִּכְנָס
שֵׁם עֲלִיּוֹן קְדוֹשׁ. כְּשֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל
צַדִּיקִים, נִקְרָאָה הָאֲרֶץ עַל הַשֵּׁם
הַזֶּה - אֲרֶץ יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁלֵּא זָכוּ,
נִקְרָאָה הָאֲרֶץ עַל שֵׁם אַחֵר - אֲרֶץ
כְּנַעַן.

וְעַל זֶה כְּתוּב (שם ט) וַיֹּאמֶר אֲרוּר
כְּנַעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאַחִיו.

מִנִּיהַ נִהִירוּ דְקִיק. חֲדוֹה דְכָל חֲדוֹן נִהִיר
לְיָמִינָא בְּמִשְׁחָ רְבוּת עֲלָאָה. וְנִהִיר לְשִׁמְאֵל
בְּחֲדוֹוה דְחִמְרָא טַב, נִהִיר לְאַמְצַעִיתָא
בְּחֲדוֹוה (ד"א דְאַרְגוֹנָא) דְתַרִּין סְטָרִין. רוּחַ אֲתַעַר
וְרוּחַ סְלָקָא וְאַתִּיּהִיב בְּרוּחָא.

דְּבָקָן דָּא בְדָא. תְּלַת עֲאֲלִין בְּתַלַּת. מַגּוּ תְּלַת
נְפָקָא חַד בְּרִית דְּדְבָקָא בְּבְרִית.
אֲתַעַבְּרַת רוּחַ דְּסְלָקָא, מִתְעַבְּרַת מִנִּיהַ. כַּד
אֲתִיּהִיבַת בְּתַרִּין סְטָרִין אֲתַדְּבָקוּ רוּחָא
בְּרוּחָא (דף עג ע"א) וּמִתְעַבְּרָן מִתְּלַת בְּנִין. וְנַח
וְתִיבָה נְפָקוּ מִנִּיהוּ תְּלַתָּא, כְּגוֹוִנָא דְתְּלַתָּא
עֲלֵאִין, וְאַלִּין אַנּוּן דְנִפְקוּ מַגּוּ תִיבּוּתָא שֵׁם
וְחַם וְיִפֶּת. שֵׁם דְּבִסְטָר יָמִינָא, חַם דְּבִסְטָר
שְׂמָאלָא. יִפֶּת אֲרָגוֹנָא דְכָלִּיל לוּן.

וְחַם הוּא אָבִי כְנַעַן. זוֹהֵמָא דְדִהֲבָא תַּחוּת
קְסִטִּיפִין. אֲתַעַרְוּתָא דְרוּחָא מְסֻאָבָא
דְנַחֵשׁ קְדָמָאָה. וּבְגִין כֵּךְ רָשִׁים וְאָמַר, וְחַם
הוּא אָבִי כְנַעַן. דְאִיִּתִּי לְוֹטִין עַל עֲלָמָא.
הֵהוּא כְנַעַן דְאֲתַלְטִיָּא. הֵהוּא כְנַעַן דְאֲחֲשִׁיף
אַנְפֵי בְרִיּוֹן.

וּבְגִין כֵּךְ (בלהו) לֹא נִפְיָק מַגּוּ כְּלָלָא דְכָלְהוּ
אֲלֵא דָּא דְכְּתִיב וְחַם הוּא אָבִי כְנַעַן.
הֵהוּא דְאֲחֲשִׁיף עֲלָמָא, וְלֹא כְּתִיב בְּכָלֵלָא דָּא
וְשֵׁם הוּא אָבִי כָּךְ אוֹ יִפֶּת הוּא אָבִי כָּךְ, אֲלֵא
מִיֵּד קִפְץ וְאָמַר וְחַם הוּא אָבִי כְנַעַן. וְדַאי.

וְעַל דָּא כַּד אָתָּא אֲבִרְהֵם מֶה כְּתִיב (בראשית יב)
וַיַּעֲבֹר אֲבִרְהֵם בְּאַרְצָה. דְעַד לֹא הָוָה
קִיּוּמָא דְאֲבָהֵן וְלֹא אָתוּ זֵרַע דְיִשְׂרָאֵל
בְּעֲלָמָא, דִּיפּוּק שְׂמָא דָּא וַיִּיעוֹל שְׂמָא עֲלָאָה
קְדִישָׁא. כַּד הוּוּ זְכָאִין יִשְׂרָאֵל אֲקָרִי אֲרַעָא
עַל שְׂמָא דָּא אֲרֶץ יִשְׂרָאֵל. כַּד לֹא זָכוּ אֲקָרִי
אֲרַעָא עַל שְׂמָא אַחֲרָא, אֲרֶץ כְּנַעַן.

וְעַל דָּא כְּתִיב, (בראשית ט) וַיֹּאמֶר אֲרוּר כְּנַעַן

עבד עבדים יהיה לאחיו. דאיהו אייתי לווטין על עלמא. ובנחש מה פתיב, (בראשית ג) ארוור אתה מפל הבהמה. היינו דכתיב עבד עבדים. ועל דא כתיב שם חם ויפת. תלת אלין בני נח היוצאים מן התיבה כדקאמרינן:

שרשה אלה בני נח. קיומא דכל עלמא, קיומא דרזא עלאה. ומאלה נפצה כל הארץ. היינו רזא (דא) דתלת גוונים עלאין. דכד ההוא נהר דנגיד ונפיק אשקי לגנתא בחילא דתלת אלין עלאין. ומתמן אתפרשן גוונים דלתתא כל חד וחד פליל בחריה, לאחזאה דיקרא דקדשא בריה הוא אתפשט לעילא ותתא, ואיהו חד בעלאי ותתאי.

אמר רבי אלעזר תלת גוונים אלין בכל אנון דאתיין מסטר דקדושה, ומחיוזו דתלת גוונים אלין מתפרשן לכל אנון דאתיין מסטרא דרוחא אחרא. וכד תסתפל ברזא דדרגין תשפח היך מתפרשן גוונים לכל אנון סטרין עד דעילין לתתא ברזא דאנון שבעה ועשרין צנורין (סמרי) דדשי דחפין לתהומי.

וברא ידיעא לחכימין עליונים. זפאה חולקהון דצדיקניא דקדשא בריה הוא אתרעי ביקריהון וגלי לון סתרין עלאין דחכמתא, עליהו כתיב, (תהלים כה) סוד יי ליראיו ובריתו להודיעם.

פתח רבי אלעזר ואמר (ישעיה כה) יי אלהי אתה ארוממך אודה שמך פי עשית פלא עצות מרחוק אמונה אמן. פמה אית לון לבני נשא לאסתפלא ביקרא דקדשא בריה הוא ולשבחא ליקריה. בגין דכל מאן

שהוא הביא קלות על העולם. ובנחש מה פתוב? (שם ג) ארוור אתה מפל הבהמה, היינו מה שכתוב עבד עבדים. ועל זה פתוב שם וחס ויפת. שלשת אלה בני נח היוצאים מן התיבה, כמו שאמרנו.

שרשה אלה בני נח, הקיום של כל העולם, הקיום של סוד עליון. ומאלה נפצה כל הארץ, היינו סוד [יה] של שלשת הגוונים העליונים. שפשוטו נהר ששופע ויוצא, משקה את הגן בכח של שלשת העליונים הללו. ומשם נפרדים הגוונים שלמטה כל אחד ואחד כלול בחרו, להראות שפבוד הקדוש ברוך הוא התפשט למעלה ולמטה, והוא אחד אחד בעליונים ובתחתונים.

אמר רבי אלעזר, שלשת הגוונים הללו בכל אותם שבאים מצד הקדשה, וממראה של שלשת גוונים אלו נפרדים לכל אותם שבאים מצד הרוח האחרת, וכשתסתפל בסוד הדרגות תמצא איך נפרדים הגוונים לכל אותם הצדדים, עד שנכנסים למטה בסוד של אותם עשרים ושבעה הצנורות, [הצדדים] של הדלתות שמכסים את התהומות.

והב"ר ידוע לחכמים עליונים. אשרי חלקם של הצדיקים שהקדוש ברוך הוא רוצה בכבודם וגלה להם סתרי חכמה עליונים, עליהם פתוב (תהלים כה) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם. פתח רבי אלעזר ואמר, (ישעיה כה) ה' אלהי אתה ארוממך אודה שמך פי עשית פלא עצות מרחוק אמונה אמן. פמה יש לבני אדם להסתפל בכבוד הקדוש ברוך הוא ולשבח לכבודו, משום שכל